

การเพาะเลี้ยง ปลาช่อน

กรมประมง
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การเพาะเลี้ยงปลาช่อน

- หน่วยงานที่จัดพิมพ์ : ฝ่ายเผยแพร่ ส่วนเผยแพร่การประมง
สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการประมง
- ปีที่จัดพิมพ์ : 2557
- ข้อมูล-ภาพประกอบ : นายวินัย จันทับทิม
- ออกแบบ - รูปเล่ม : ปรียาภรณ์ เสงวนชินวงศ์, นทีชา วิชัยดิษฐ์

การเพาะเลี้ยง ปลาช่อน

กรมประมง
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สารบัญ

	หน้า
รูปร่างลักษณะ	2
อุปนิสัย	2
แหล่งกำเนิดและการกระจาย	2
การเพาะพันธุ์	3
การเพาะพันธุ์โดยวิธีเลียนแบบธรรมชาติ	4
การเพาะพันธุ์โดยใช้ฮอร์โมนสังเคราะห์	4
การเพาะ	4
การผสมพันธุ์	5
การฟักไข่	6
การอนุบาล	7
การเลี้ยง	8
การเตรียมบ่อปลา	8
การเลี้ยงปลาช่อนด้วยอาหารสด	9
ขั้นตอนการเลี้ยง	9
ผลผลิต	10
การเลี้ยงปลาช่อนด้วยอาหารสำเร็จรูปชนิดเม็ด	11
ขั้นตอนการเลี้ยง	11
โรคปลาและการป้องกัน	13
ต้นทุนและผลตอบแทน	15
การล่าเลี้ยง	16
แนวโน้มการตลาด	16
ปัญหาและอุปสรรค	17
ภาคผนวก : สถานที่ติดต่อของกรมประมง	21

การเพาะเลี้ยง

ปลาช่อน

ปลาช่อนเป็นปลาน้ำจืดที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งของประเทศไทยอาศัยอยู่ในแหล่งน้ำจืดทั่วไป เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง และทะเลสาบ มีชื่อสามัญว่า STRIPED SNAKE-HEAD FISH และมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Channa striatus* ปลาช่อนเป็นปลาที่เนื้อมีรสชาติดีก้างน้อย สามารถนำมาประกอบอาหารได้หลายชนิด จึงทำให้การบริโภคปลาช่อนได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย แต่ปัจจุบันปริมาณปลาช่อนที่จับได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติมีจำนวนลดน้อยลง เนื่องจากการทำประมงเกินศักยภาพการผลิตตลอดจนสภาพแวดล้อมของแหล่งน้ำเสื่อมโทรม ต้นเงิน ไม่เหมาะสมกับการดำรงชีวิต ทำให้ปริมาณปลาช่อนในธรรมชาติไม่เพียงพอต่อการใช้ประโยชน์และความต้องการบริโภค การเลี้ยงปลาช่อนจึงเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลน โดยนำลูกปลาที่รวบรวมได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติและจากการเพาะขยายพันธุ์มาเลี้ยงให้เป็นปลาโตขนาดตลาดต้องการต่อไป

รูปร่างลักษณะ

ปลาช่อนเป็นปลามีเกล็ด ลำตัวอ้วนกลม ยาวเรียว ท่อนหางแบนข้าง หัวแบนลง เกล็ดมีขนาดใหญ่ ปากกว้างมาก มีฟันซี่เล็ก ๆ อยู่บนขากรรไกร ทั้งสองข้าง ครีบทุกครีบไม่มีก้านครีบแข็ง ครีบหลังและครีบกันยาวเกือบถึงโคนหาง ครีบหางกลม ลำตัวส่วนหลังมีสีดำ ท้องสีขาว ด้านข้างลำตัวมีลายดำพาดเฉียง มีอวัยวะพิเศษช่วยในการหายใจ ปลาช่อนจึงสามารถเคลื่อนไหวยุไปบนบกหรือฝังตัวอยู่ในโคลนได้เป็นเวลานาน ๆ

อุปนิสัย

โดยธรรมชาติปลาช่อนเป็นปลาประเภทกินเนื้อ กินสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในน้ำ รวมทั้งปลาขนาดเล็กและแมลงในน้ำชนิดต่าง ๆ เป็นอาหาร เมื่ออาหารขาดแคลน ปลาจะมีพฤติกรรมกินกันเองโดยปลาช่อนตัวใหญ่จะกินปลาตัวเล็ก

แหล่งกำเนิดและการกระจาย

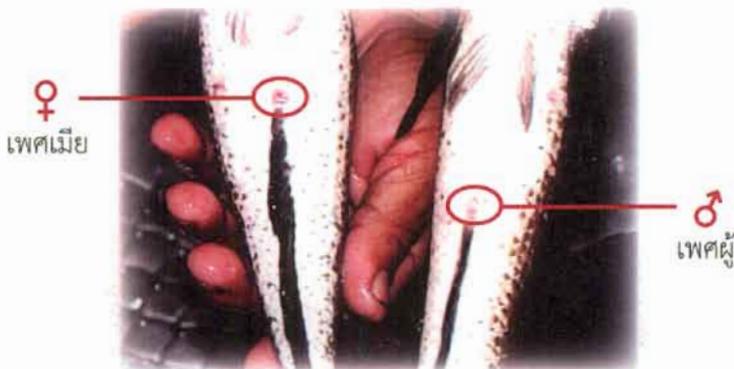
ปลาช่อนเป็นปลาน้ำจืด อาศัยอยู่ตามแม่น้ำ (ที่กระแสน้ำไหลอ่อน ๆ) ลำคลอง หนองบึง บ่อและคู ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ในฤดูฝนปรากฏว่าปลาช่อนขึ้นไปหาอาหารและวางไข่ตามทุ่งไร่ ทุ่งนา เป็นอันมาก นอกจากนี้ยังพบว่าปลาช่อนนั้นสามารถอยู่ได้ในน้ำกร่อย เช่น บริเวณคลองด้านซ้ายมือเขตอำเภอบางปะกง ซึ่งน้ำมีความเค็ม 0.2-0.3 เเปอร์เซ็นต์ และมี pH ตั้งแต่ 4.0-9.0 ปลาช่อนก็อยู่ได้ นอกจากประเทศไทยแล้วในต่างประเทศที่พบว่ามีปลาช่อนคือ อินเดีย ซิลอน เมียนมาร์ มลายู บอร์เนียวเหนือ เวียดนาม กัมพูชา ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย

การเพาะพันธุ์

ปลาช่อนสามารถวางไข่ได้เกือบตลอดปี สำหรับฤดูผสมพันธุ์วางไข่จะเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม-ตุลาคม ช่วงที่แม่ปลาพร้อมที่สุด คือ เดือนมิถุนายน-กรกฎาคม

ในฤดูวางไข่ จะสังเกตความแตกต่างระหว่างปลาเพศผู้กับปลาเพศเมียอย่างเห็นได้ชัด คือ ปลาเพศเมีย ลักษณะท้องจะอูมเป่ง ช่องเพศขยายใหญ่ มีสีชมพูปนแดง ครีบท้องกว้างสั้น ส่วนปลาเพศผู้ ลำตัวมีสีเข้ม ใต้คางจะมีสีขาว ลำตัวยาวเรียวกว่าเพศเมีย

ตามธรรมชาติปลาช่อนจะสร้างรังวางไข่ในแหล่งน้ำนิ่ง ความลึกของน้ำประมาณ 30-100 เซนติเมตร โดยปลาตัวผู้จะเป็นผู้สร้างรังด้วยการกัดหญ้าหรือพรรณไม้ น้ำ และใช้หางโบกพัดตลอดเวลาเพื่อที่จะทำให้พื้นที่เป็นรูปร่างกลมเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 30-40 เซนติเมตร ปลาจะกัดหญ้าที่บริเวณกลางของรัง ส่วนพื้นดินใต้ น้ำ ปลาจะตีแปลงจนเรียบ หลังจากที่ปลาช่อนได้ผสมพันธุ์วางไข่แล้ว พ่อแม่ปลาจะคอยรักษาไข่อยู่ใกล้ ๆ เพื่อมิให้ปลาหรือศัตรูอื่นเข้ามากิน จนกระทั่งไข่ฟักเป็นตัว ในช่วงนี้พ่อแม่ปลายังคงให้การดูแลลูกปลาวัยอ่อน เมื่อลูกปลาวัยอ่อนมีขนาด 2-3 เซนติเมตร จึงแยกตัวออกไปหากินตามลำพังได้ ซึ่งระยะนี้เรียกว่า ลูกครอก หรือลูกชกครอก ลูกปลาขนาดดังกล่าวน้ำหนักเฉลี่ย 0.5 กรัม ปลา 1 กิโลกรัม จะมีลูกครอก ประมาณ 2,000 ตัว ลูกครอกระยะนี้จะมีเกษตรกรผู้รวบรวมลูกปลาอีกต่อหนึ่งในราคา กิโลกรัมละ 70-100 บาท ซึ่งรวบรวมได้มากในระหว่างเดือนมิถุนายน-ธันวาคม

➔ การเพาะพันธุ์ปลาช่อน ทำได้ 2 วิธี คือ

1. การเพาะพันธุ์โดยวิธีเลียนแบบธรรมชาติ

วิธีนี้ควรใช้บ่อเพาะพันธุ์เป็นบ่อดินขนาด 0.5-1.0 ไร่ พร้อมทั้งจัดสภาพสิ่งแวดล้อมเลียนแบบธรรมชาติ โดยปล่อยพ่อแม่พันธุ์ในอัตรา 1 : 1 ให้ปลาเปิดผสมรำเป็นอาหารในปริมาณ 2.5-3 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักปลา

ข้อควรปฏิบัติ ต้องคอยตรวจสอบการวางไข่ของปลาโดยรอบบ่อทุกวัน

2. การเพาะพันธุ์โดยใช้ฮอร์โมนสังเคราะห์

การเตรียมพ่อแม่พันธุ์

พ่อแม่พันธุ์ที่ใช้ต้องเป็นปลาที่เลี้ยงเองตั้งแต่เล็กด้วยอาหารเม็ด เพื่อให้ปลาแข็งแรงและคุ้นเคยต่อสภาพกักขังโดยช่วงแรกอายุ 1-3 เดือน เลี้ยงในบ่อซีเมนต์ เพื่อฝึกให้ปลาแข็งแรงและกินอาหารเม็ดได้ดี หลังจากนั้นนำไปเลี้ยงในบ่อดินเพื่อให้ขนาดใหญ่ขึ้น อายุ 6-8 เดือน จึงนำมาเลี้ยงต่อเพื่อเป็นพ่อแม่พันธุ์ในบ่อซีเมนต์

ข้อควรปฏิบัติ ถ้าต้องการให้ปลาขนาดใหญ่เร็วขึ้นควรให้ลูกปลามีชีวิตเป็นอาหารควบคู่กับอาหารเม็ดด้วยอัตราลูกปลา 10 ตัว/ปลาช่อน 1 ตัว/1 วัน

การเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์

เลี้ยงในบ่อซีเมนต์แบบรวมเพศ อัตราปล่อย 10 ตัว/ตารางเมตร น้ำหนักรวม 100 กิโลกรัม/บ่อ ขนาด 50 ตารางเมตร ให้อาหารเม็ดลอยน้ำสำหรับปลาดุกเล็ก โปรตีน 30 เปอร์เซ็นต์ วันละ 2 ครั้ง อัตรา 2 เปอร์เซ็นต์ ของน้ำหนักตัว เปลี่ยนถ่ายน้ำทั้งบ่อพร้อมล้างทำความสะอาดเดือนละ 2 ครั้ง ไม่ให้อากาศ

การเพาะ

การคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์

การคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์จะพิจารณาจากลักษณะภายนอก แม่ปลาที่มีความพร้อมผสมพันธุ์ท้องจะอูม ช่องเพศกลมขยายใหญ่ สีชมพูหรือแดง ส่วนพ่อปลาลำตัวยาวเรียว ช่องเพศเป็นดิ่งเรียวแหลมสีฟ้าท้องเข้มกว่าแม่ปลา

ข้อควรปฏิบัติ ต้องทำด้วยความรวดเร็วอย่าให้ปลาขับเมือกออกมาก พ่อปลาควรมีอายุมากกว่าแม่ปลา คือ อายุตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป

การฉีดฮอร์โมน

ใช้ฮอร์โมนสังเคราะห์ (Suprefact) ร่วมกับยาเสริมฤทธิ์ (Motilium) ฉีดให้แม่ปลาครั้งเดียว อัตราฮอร์โมนสังเคราะห์ 20-30 ไมโครกรัม/กิโลกรัม และยาเสริมฤทธิ์ 10 มิลลิกรัม/กิโลกรัม พ่อปลาฉีดพร้อมแม่ปลาด้วยความเข้มข้น ฮอร์โมนสังเคราะห์ เท่ากับ 10 ไมโครกรัม/กิโลกรัม และยาเสริมฤทธิ์ 10 มิลลิกรัม/กิโลกรัม ฉีดเข้ากล้ามเนื้อข้างตัวปลาหรือโคนครีบหู

ข้อควรปฏิบัติ ขณะฉีดปลาต้องอยู่ในน้ำตลอดเวลา

การผสมพันธุ์

หลังฉีดฮอร์โมน ปล่อมพ่อแม่พันธุ์ลงผสมในถังพลาสติกทรงสูง เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 30 เซนติเมตร น้ำลึก 60-70 เซนติเมตร ถึงละ 1 คู่ ใส่เชือกฟาง ฉีกฝอยเพื่อเป็นรังไข่ ปิดปากถังด้วยตาข่ายพรางแสงสีดำ ทิ้งไว้ 24 ชั่วโมง ปลาจะรัด และผสมพันธุ์ วางไข่เองตามธรรมชาติ ไข่ลอย ผิวหน้าน้ำบริเวณรังไข่

ข้อควรปฏิบัติ ขณะผสมพันธุ์พ่อแม่ปลาต้องการที่เงียบสงบ ถึงเพาะควรอยู่ในที่เงียบสงบไม่พลุกพล่าน ไม่มีเสียงรบกวน

การฟักไข่

ไข่ปลาช่อนเป็นไข่ลอย หลังปลาวางไข่ซ้อนโดยใช้กระซอนผ้าตาดี (โพลอนแก้ว) รวมมาฟักในถังไฟเบอร์กลาสขนาด ความจุ 2 ตัน ใส่น้ำสูง 65 เซนติเมตร เปิดให้น้ำไหลผ่านตลอด (อัตรา 5 ลิตร/นาที) 1 ถึงใส่ประมาณ 100,000 ฟอง

ข้อควรปฏิบัติ หลังฟักไข่จะมีไข่บางส่วนเสีย ควรช้อนทิ้งเป็นระยะ ๆ การฟักไข่ระบบน้ำปิดและมีระบบกรองที่ดีจะมีประสิทธิภาพกว่าระบบเปิด

การอนุบาล

การอนุบาลเบื้องต้น

ไข่ฟักเป็นตัวภายใน 30-36 ชั่วโมง อนุบาลในถังใส่น้ำสะอาดใน 3 วัน หลังจาก อนุบาลในถังใส่น้ำสะอาด ให้โรยแดงในอัตราความหนาแน่นโดยประมาณ 50 ตัว/ลิตร ระยะ เวลา 2-3 วัน แล้วนำลงอนุบาลต่อไปบ่อดิน

การอนุบาลในบ่อดิน

เตรียมบ่อขนาด 800 ตารางเมตร ใส่รำ ปลาป่น อัตราส่วน 2 : 1 หว่าน พื้นกันบ่อ บ่อละ 5 กิโลกรัม เติมน้ำสูงประมาณ 60 เซนติเมตร หลังปล่อยปลา ให้อาหารเป็นรำผสมปลาป่นอัตรา 1 : 1 คลุกผสมกันแล้ว ผสมน้ำ 3 ลิตร สาดทั่วบ่อวันละ 2 ครั้ง ครั้งละ 5 กิโลกรัม อนุบาล 20-25 วัน ได้ลูกปลาขนาด 3-5 เซนติเมตร อัตรารอด 40 เปอร์เซ็นต์

ข้อควรปฏิบัติ ระหว่างการอนุบาลในบ่อดินต้องเสริมโรแดงให้ลูกปลา กินด้วย

การเลี้ยง

→ การเตรียมบ่อเลี้ยงปลา

การเลี้ยงปลาช่อนเพื่อให้ได้ขนาดตามที่ตลาดต้องการนั้น นิยมเลี้ยงในบ่อดิน ซึ่งมีหลักการเตรียมบ่อดินเหมือนกับการเตรียมบ่อเลี้ยงปลาทั่วไป ดังนี้

1. ตากบ่อให้แห้ง
2. ใส่ปูนขาวเพื่อปรับสภาพของดิน ในอัตราประมาณ 60-100 กิโลกรัม/ไร่ ทิ้งไว้ประมาณ 5-7 วัน
3. ใส่ปุ๋ยคอกเพื่อให้เกิดอาหารธรรมชาติสำหรับลูกปลาในอัตราประมาณ 40-80 กิโลกรัม/ไร่
4. สูบน้ำเข้าบ่อโดยกรองน้ำเพื่อไม่ให้ศัตรูของลูกปลาติดเข้ามากับน้ำ จนกระทั่งมีระดับน้ำลึก 30-40 เซนติเมตร ทิ้งระยะไว้ 1-2 วัน จึงปล่อยปลา ลูกปลาจะได้มีอาหารกินหลังจากที่ได้เตรียมอาหารธรรมชาติในบ่อ (ข้อ 3) เรียบร้อยแล้ว
5. ก่อนปล่อยลูกปลาลงบ่อเลี้ยงจะต้องปรับสภาพอุณหภูมิของน้ำในภาชนะลำเลียงและในบ่อให้ใกล้เคียงกัน สำหรับช่วงเวลาที่เหมาะสมในการปล่อยลูกปลาควรเป็นตอนเย็นหรือตอนเช้า

→ การเลี้ยงปลาช่อนด้วยอาหารสด

ขั้นตอนการเลี้ยง

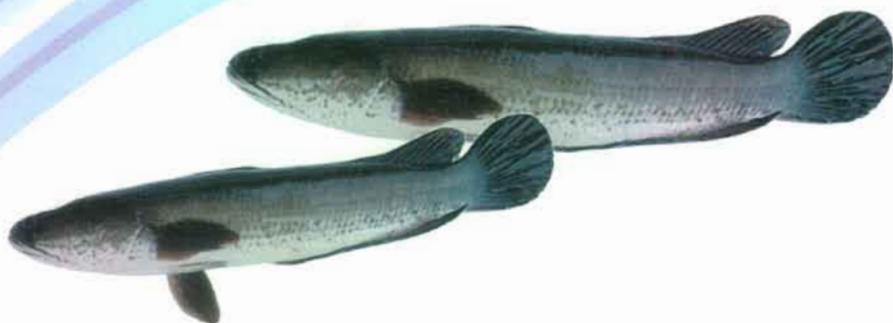
ปลาช่อนเป็นปลากินเนื้อ อาหารที่ใช้เลี้ยงปลาช่อนจึงต้องเป็นอาหารที่มีโปรตีนสูง โดยทั่วไปเกษตรกรนิยมเลี้ยงด้วยปลาเป็ด

1. อัตราปล่อยปลา ลูกปลาขนาด 8-10 เซนติเมตร น้ำหนัก 30-35 ตัว/กิโลกรัม ควรปล่อยในอัตรา 40-50 ตัว/ตารางเมตร และเพื่อป้องกันโรคซึ่งอาจจะติดมากับลูกปลา ให้ใช้น้ำยาฟอร์มาลินใส่ในบ่อเลี้ยงอัตราความเข้มข้นประมาณ 30 ส่วนในล้านส่วน (3 ลิตร/น้ำ 100 ตัน) ในวันแรกที่ปล่อยลูกปลาไม่จำเป็นต้องให้อาหาร ควรเริ่มให้อาหารในวันรุ่งขึ้น

2. การให้อาหาร เมื่อปล่อยลูกปลาช่อนลงในบ่อดินแล้ว อาหารที่ให้ในช่วงลูกปลาช่อนมีขนาดเล็ก คือ ปลาเป็ดผสมรำในอัตราส่วน 4 : 1 หรืออัตราส่วนปลาเป็ด 40 เปอร์เซ็นต์ รำ 30 เปอร์เซ็นต์ หัวอาหาร 30 เปอร์เซ็นต์ ปริมาณอาหารที่ให้ไม่ควรเกิน 4-5 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักตัวปลา วางอาหารไว้บนตะแกรงหรือภาชนะแบน ลอยไว้ใต้ผิวน้ำ 2-3 เซนติเมตร ควรวางไว้หลาย ๆ จุด

3. การถ่ายเทน้ำ ช่วงแรกความลึกของน้ำในบ่อควรอยู่ที่ระดับ 30-40 เซนติเมตร แล้วค่อย ๆ เพิ่มระดับน้ำ สัปดาห์ละ 10 เซนติเมตร จนได้ระดับ 50 เซนติเมตร จึงถ่ายน้ำวันละครั้ง หลังจากอนุบาลลูกปลาในบ่อดินประมาณ 2 เดือน ปลาจะโตไม่เท่ากัน ใช้วงลากลูกปลาเพื่อคัดขนาด มิฉะนั้นปลาขนาดใหญ่จะกินปลาขนาดเล็ก

4. ผลผลิต หลังจากอนุบาลลูกปลาในช่วง 2 เดือนแล้ว ต้องใช้เวลาเลี้ยงอีกประมาณ 4-5 เดือน จะให้ผลผลิต 1-2 ตัว/กิโลกรัม เช่น เนื้อที่ 2 ไร่ 2 งาน จะได้ผลผลิตมากกว่า 6,000 กิโลกรัม

5. การจับ เมื่อปลาโตได้ขนาดตลาดต้องการจึงจับจำหน่าย ก่อนจับปลา ควรงดอาหาร 1-2 วัน

6. การป้องกันโรค โรคของปลาช่อนที่เลี้ยงมักเกิดปัญหาคุณภาพของน้ำในบ่อเลี้ยงไม่ดี ซึ่งสาเหตุเกิดจากการให้อาหารมากเกินไปจนอาหารเหลือเน่าเสีย เราสามารถป้องกันไม่ให้เกิดโรคได้ โดยการหมั่นสังเกตว่าเมื่อปลาหยุดกินอาหารจะต้องหยุดการให้อาหารทันที

ผลผลิต

ช่วงเวลาในการเลี้ยงปลาช่อนประมาณ 8-9 เดือน สำหรับปลาลูกครอก ส่วนปลาช่อนที่เริ่มเลี้ยงจากขนาดปลารุ่น 20 ตัว/กิโลกรัม ถึงขนาดตลาดต้องการ ใช้เวลาเลี้ยงอีกประมาณ 5 เดือน น้ำหนักจะอยู่ระหว่าง 0.6-1.0 กิโลกรัม โดยทั่วไปน้ำหนักปลาที่ตลาดต้องการขนาด 0.5-0.7 กิโลกรัม สำหรับอัตราแลกเนื้อ ประมาณ 5-6 : 1 กิโลกรัม ผลผลิต 12 ตัน/ไร่ สำหรับปลาพอมและเต็บโตเข้าเกษตรกรผู้เลี้ยงเรียกว่าปลาตาบ

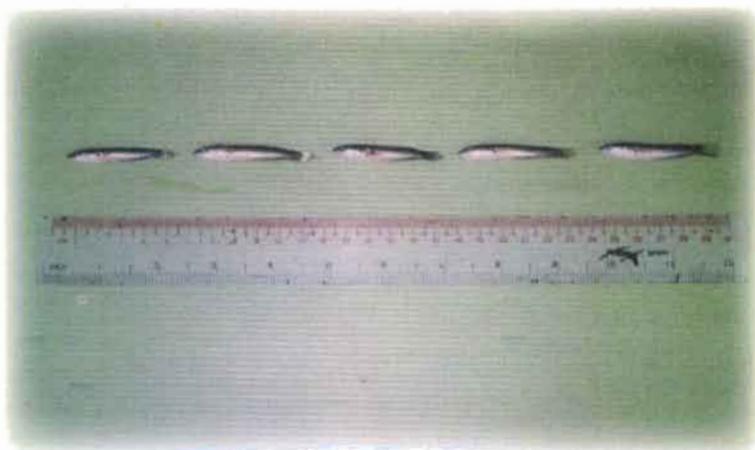
นอกจากนี้น้ำที่ระบายออกจากบ่อปลาช่อน ควรนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเลี้ยงปลากินพืช เช่น ปลาบึก ปลานิล ฯลฯ

→ การเลี้ยงปลาช่อนด้วยอาหารสำเร็จรูปชนิดเม็ด ขั้นตอนการเลี้ยง

แม้ปลาช่อนจะเป็นปลากินเนื้อ แต่สามารถฝึกให้กินอาหารสำเร็จรูปชนิดเม็ดได้ และปลาช่อนที่ได้จากการเพาะในปัจจุบัน ลูกปลายอมรับอาหารชนิดเม็ดได้ตั้งแต่เล็ก

1. อัตราการปล่อย ลูกปลาน้ำหนัก 27-28 ตัว/กิโลกรัม ปล่อยในอัตรา 700 กิโลกรัม หรือประมาณ 20,000 ตัว/1 ไร่ ช่วงเวลาที่ทำการปล่อยเช้าหรือเย็นเพราะแดดไม่จัดจนเกินไป

ข้อควรปฏิบัติ ควรคัดลูกปลาให้มีขนาดไล่เลี่ยกันมากที่สุด

2. อาหารและการให้อาหาร เมื่อปล่อยลูกปลาลงบ่อแล้ว ควรปล่อยให้ลูกปลาพักฟื้นจากการลำเลียงประมาณ 3-4 วัน จากนั้นจึงเริ่มให้อาหารซึ่งเป็นอาหารเม็ดลอยน้ำ โปรตีน 40-45 เปอร์เซ็นต์ โดย 2 เดือนแรกให้อาหาร 3 มื้อ เช้า เที่ยง และเย็น แต่ละมื้อให้ประมาณ 9-10 กิโลกรัม เป็นอาหารขนาดเล็ก ช่วงเดือนที่ 3 และ 4 ลดโปรตีนลงเหลือ 35-40 เปอร์เซ็นต์ ลดการให้เหลือ 2 มื้อ คือ เช้าและเย็น โดยให้ปริมาณมื้อละ 20 กิโลกรัม จากนั้นเมื่อปลาเริ่มอายุเข้าเดือนที่ 5 จะให้อาหารเพิ่มเป็นมื้อละ 30 กิโลกรัม ลักษณะการให้อาหารจะเดินหว่านรอบ ๆ บ่อ

3. การเปลี่ยนถ่ายน้ำ เปลี่ยนถ่ายเดือนละ 1-2 ครั้ง หรือมากกว่าเพราะการถ่ายน้ำบ่อย ๆ เป็นผลดีต่อการเจริญเติบโตของปลา การเลี้ยงด้วยอาหารเม็ดน้ำไม่เน่าเสียง่ายเหมือนที่เลี้ยงด้วยอาหารสด

4. ผลผลิต เมื่อเลี้ยงได้ประมาณ 5 เดือน จะให้ผลผลิต 700 กรัม/ตัว เช่น เนื้อที่ 1 ไร่ 2 งาน จะได้ผลผลิตมากกว่า 4,000 กิโลกรัม

5. การป้องกันโรค การเลี้ยงปลาช่อนด้วยอาหารเม็ดดูแลง่ายเพราะไม่จมน้ำ ขณะที่ให้อาหารสดจมน้ำถ้าเหลือจะเน่าเสียทำให้น้ำเน่า เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดโรค แต่อย่างไรก็ตามการเกิดโรคของปลาจะต้องจัดการเรื่องอื่น ๆ ประกอบกับการป้องกันจึงจะได้ผล ซึ่งจะดำเนินการโดยเมื่อเลี้ยงได้ 15 วัน ให้เริ่มคุมหรือป้องกันโรคด้วยยาออกซิเททราซัยคลิน คลุกกับอาหารให้ปลากิน 1-2 ครั้ง/เดือน ในปริมาณยา 20 กรัม/อาหาร 1 กิโลกรัม

โรคปลาและการป้องกัน

→ โรคพยาธิและอาการของปลาส่วนใหญ่ ได้แก่

1. โรคที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย เรียกว่า แอโรโมนาส ไฮโดรฟิลา เฟลคซิแบคเตอร์ คอลัมเนริส และไมโคแบคทีเรีย อาการของโรคโดยทั่วไปที่พบ ได้แก่ ผิวหนังบริเวณเกล็ดเกิดแผลที่มีลักษณะข้ำเป็นจุดแดง ๆ สีลำตัวซีดหรือต่างขาวเมื่อมากผิดปกติ เกล็ดหลุด แผลเน่าเปื่อย ว่ายน้ำผิดปกติ เสียการทรงตัวหรือตะแคงข้าง เอาตัวซุกขอบบ่อ ครีบเปื่อยแห้ง ตาฟางหรือตาขุ่นขาว ตาบอด ปลาจะกินอาหารน้อยลง

2. โรคที่เกิดจากพยาธิภายนอก อาทิ เห็บระฆัง ปลิงใส ฯลฯ พยาธิเห็บระฆังจะทำให้ปลาเกิดอาการระคายเคือง เป็นแผลขนาดเล็กตามผิวและเหงือก การรักษา ใช้ฟอร์มาลิน 150-200 ซีซี./น้ำ 1,000 ลิตร แช่ประมาณ 1 ชั่วโมง หรือ 25-50 ซีซี./น้ำ 1,000 ลิตร แช่ประมาณ 24 ชั่วโมง

3. โรคที่เกิดจากพยาธิภายใน เช่น พยาธิหัวหนาม พบในลำไส้ ลักษณะอาการตัวพอมและกินอาหารลดลง การรักษา ใช้ยาถ่ายพยาธิ แต่ทางที่ดีควรใช้วิธีป้องกัน

วิธีการป้องกันโรค

ในฟาร์มที่มีการจัดการที่ดีจะไม่ค่อยประสบปัญหาปลาเป็นโรค แต่ในฟาร์มที่มีการจัดการไม่ดี ปัญหาปลาเป็นโรคตายมักจะเกิดขึ้นเสมอ บางครั้งปลาทายในระหว่างการเลี้ยงสูงถึง 60-70 เปอร์เซ็นต์ ประกอบกับปลาเปิดที่นำมาใช้เลี้ยงในปัจจุบันคุณภาพมักจะไม่สดเท่าที่ควร และหากมีเศษอาหารเหลือตกค้างในบ่อจะทำให้ น้ำในบ่อเกิดการเน่าเสียเป็นเหตุให้ปลาทาย ดังนั้นจึงควรมีวิธีการป้องกัน ดังนี้ คือ

1. ควรเตรียมบ่อและน้ำตามวิธีการที่เหมาะสมและปลอดภัยก่อนปล่อยลูกปลา
2. ซื้อพันธุ์ปลาที่มีสุขภาพแข็งแรงและปราศจากโรค
3. หมั่นตรวจดูอาการของปลาอย่างสม่ำเสมอ ถ้าเห็นอาการผิดปกติต้องรีบหาสาเหตุแก้ไขโดยเร็ว

4. หลังจากปล่อยปลาลงเลี้ยงแล้ว 3-4 วัน ควรรดน้ำยาฟอร์มาลิน 2-3 ลิตร/ปริมาตรน้ำ 100 ตัน และหากปลาที่เลี้ยงเกิดโรคพยาธิภายนอกให้แก้ไข โดยสาดน้ำยาฟอร์มาลินในอัตรา 4-5 ลิตร/ปริมาตรน้ำ 100 ตัน (การใช้ยาฟอร์มาลินควรระวังเรื่องปริมาณออกซิเจนในน้ำ ถ้าต่ำมากควรมีการให้อากาศด้วย)
5. เปลี่ยนถ่ายน้ำจากระดับพื้นบ่ออย่างสม่ำเสมอ
6. อย่าให้อาหารมากเกินไปเกินความต้องการของปลา

ต้นทุนและผลตอบแทนการเลี้ยงปลาช่อนในบ่อดิน จังหวัดอ่างทอง ปี พ.ศ. 2556

หน่วย : บาท/ไร่/รุ่น

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนคงที่	-	4,720.28	4,720.28	1.19
• ค่าใช้ประโยชน์จากที่ดิน/ค่าเช่าที่ดิน	-	875.00	875.00	0.22
• ค่าเสื่อมบ่อดินและอุปกรณ์	-	3,824.72	3,824.72	0.96
• ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนคงที่ (อัตราดอกเบี้ย 0.75%)	-	20.56	20.56	0.01
2. ต้นทุนผันแปร	389,946.21	3,287.91	393,234.12	98.81
• ค่าพันธุ์ปลา (2.50 บาท/กก.)	37,500.00	-	37,500.00	9.42
• ค่าอาหาร (30.56 บาท/กก.)	327,297.60	-	327,297.60	82.25
• ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงหรือน้ำมันหล่อลื่น	8,300.00	-	8,300.00	2.09
• ค่าไฟฟ้า	500.00	-	500.00	0.13
• ค่ายาและสารเคมี	8,000.00	-	8,000.00	2.01
• ค่าแรงงานในครัวเรือน	-	1,575.00	1,575.00	0.40
• ค่าจ้างจับผลผลิต	6,200.00	-	6,200.00	1.56
• ค่าปรับปรุงบ่อและซ่อมแซมอุปกรณ์	2,148.61	-	2,148.61	0.54
• ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนผันแปร (อัตราดอกเบี้ย 0.75%)	-	1,712.91	1,712.91	0.43
3. ต้นทุนทั้งหมด	389,946.21	8,008.19	397,954.40	100.00

ผลผลิตเฉลี่ย (กก.)	6,300.00
ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย (บาท/กก.)	80.75
รายได้ทั้งหมดเฉลี่ย (บาท)	508,725.00
ต้นทุนทั้งหมดเฉลี่ย (บาท)	397,954.40
กำไรสุทธิเฉลี่ย (บาท)	110,770.60
ต้นทุนต่อกิโลกรัม (บาท)	63.17
กำไรสุทธิต่อกิโลกรัม (บาท)	17.58
อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนทั้งหมด (ร้อยละ)	27.83
ระยะเวลาการเลี้ยง (เดือน)	7.00

ที่มา : ส่วนเศรษฐกิจการประมง สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการประมง กรมประมง

การลำเลียง

ใช้ลังไม้รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าภายในกรุสังกะสีกว้าง 58 เซนติเมตร ยาว 94 เซนติเมตร ความสูง 38 เซนติเมตร บรรจุปลาได้ 50 กิโลกรัม สามารถขนส่งโดยรถยนต์บรรทุกไปทั่วประเทศ จังหวัดสุพรรณบุรีจัดว่าเป็นแหล่งเลี้ยงและส่งจำหน่ายปลาช่อนอันดับหนึ่งของประเทศ โดยส่งไปยังภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากกว่าภาคอื่น ๆ สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องการปลาน้ำหนัก 300-400 กรัม และ 700-800 กรัม ส่วนภาคเหนือต้องการปลาน้ำหนักมากกว่า 300-400 กรัม และมากกว่า 500 กรัมขึ้นไป

แนวโน้มการตลาด

ปลาช่อนเป็นปลาที่มีรสชาติดี อีกทั้งยังสามารถนำไปประกอบอาหารได้หลายรูปแบบ จึงมีผู้นิยมบริโภคอย่างแพร่หลายทำให้แนวโน้มด้านการตลาดดี สามารถส่งผลผลิตและผลิตภัณฑ์ไปสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ปัญหาและอุปสรรค

1. ปลาช่อนเป็นปลากินเนื้อและกินจุ จำเป็นต้องมีปริมาณน้ำเพียงพอเพื่อเปลี่ยนถ่ายน้ำในช่วงการเลี้ยง
2. ต้นทุนอาหารการเลี้ยงปลาช่อนส่วนใหญ่หากใช้ปลาทะเลเป็นหลัก ซึ่งมีราคาสูงขึ้น ก็จะมีผลทำให้มีต้นทุนการผลิตปลาช่อนสูงขึ้นตามไปด้วย
3. การเลี้ยงปลาช่อนด้วยอาหารสำเร็จรูปชนิดเม็ดลอยน้ำ ยังเลี้ยงอยู่ในวงจำกัดเนื่องจากอาหารมีราคาแพง ต้นทุนสูง และลูกปลาที่ผลิตได้ยังมีจำนวนไม่เพียงพอ
4. เนื่องจากการเลี้ยงปลาช่อนด้วยอาหารสำเร็จรูปชนิดเม็ดยังมีผู้เลี้ยงจำนวนน้อย ทำให้ไม่มีผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปชนิดเม็ดสำหรับเลี้ยงปลาช่อนโดยเฉพาะ ต้องให้อาหารเม็ดสำหรับปลาดุกหรือปลาชนิดอื่นที่มีในท้องตลาดแทน

ห่อหมกปลา

เครื่องปรุง

เนื้อปลาช่อน (ปลาชนิดอื่นตามชอบ)	300	กรัม
มะพร้าวขูด	400	กรัม
โหระพาเด็ดเป็นใบ	1	ถ้วยตวง
พริกชี้ฟ้าแดง	1	เม็ด
กระทงเส้นผ่านศูนย์กลาง 2 ½ นิ้ว	15	กระทง
น้ำปลา	3	ช้อนโต๊ะ
ไข่	1	ฟอง
ผักชี	1	ต้น
ใบมะกรูดหั่นฝอย	2	ใบ

เครื่องแกง

พริกแห้งแกะเมล็ดออกแช่น้ำ	5	เม็ด
กระเทียม	3	หัว
ตะไคร้หั่นละเอียด	2	ช้อนโต๊ะ
รากผักชีหั่นละเอียด	2	ช้อนโต๊ะ
กะปิ กระชาย อย่างละ	1	ช้อนชา
หอมแดง	7	หัว
ข่าหั่นละเอียด	2	ช้อนโต๊ะ
ผิวมะกรูดหั่นละเอียด	1	ช้อนโต๊ะ
พริกไทย	5	เม็ด
เกลือป่น	1	ช้อนชา
โขลกเครื่องแกงทั้งหมดรวมกันให้ละเอียด		

วิธีทำ

- ล้างปลาให้สะอาด หั่นเป็นชิ้นบาง ถ้าใช้ปลาทรายชูด นวดกับรากผักชี พริกไทยโขลกละเอียด 1 ช้อนโต๊ะ หมักกับน้ำปลา 1 ช้อนโต๊ะ
- คั้นมะพร้าวให้ได้หัวกะทิ 1 ½ ถ้วย กะทิ ½ ถ้วย
- แบ่งหัวกะทิมาครึ่งหนึ่ง ตั้งไฟ ใส่แป้งข้าวเจ้า 1 ช้อนชา คนพอเดือด ยกลงเก็บไว้หยอดหน้า
- ละลายหัวกะทิที่เหลือกับเครื่องแกง คนให้เข้ากัน ใส่เนื้อปลาคนต่อไป ใส่ไข่ ใส่ น้ำปลา และกะทิที่เหลือทีละน้อยจนหมด ใส่ใบโหระพา ผักชี ใบมะกรูด เล็กน้อย คนให้เข้ากัน
- ใส่ใบโหระพาที่เหลือรองกันกระทง ตักส่วนผสมใส่ให้เต็มกระทง นำไปนึ่งบนลังถึงขณะน้ำเดือด ประมาณ 15 นาที ยกลงหยอดหน้ากะทิ โรยผักชี ใบมะกรูด พริกแดง นึ่งต่ออีกประมาณ 1 นาที ยกลง

หมายเหตุ

ผักที่ใช้รองกันกระทง จะใช้ใบยอ หรือกะหล่ำปลี หรือหน่อไม้หั่นชิ้นเล็ก ๆ นึ่งพอให้ผักยุบก่อนจะทำให้หอมกไม่หดตัวมาก

เอกสารอ้างอิง

1. กมลพร ทองอุไร, มณีรัตน์ หวังวิบูลย์กิจ และสมชาย หวังวิบูลย์กิจ. โรคปลาช่อนในบ่อ. 2539. เอกสารวิชาการฉบับที่ 183. สถาบันวิจัยประมงน้ำจืด, 88 หน้า.
2. การเลี้ยงปลาช่อน. เอกสารคำแนะนำสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดสุพรรณบุรี. 3 หน้า.
3. การเลี้ยงปลาช่อนของฟาร์ม “กอกวางฮวดฟาร์ม”. จังหวัดสมุทรสงคราม. 3 หน้า.
4. นิรนาม. 2536. การเลี้ยงปลาช่อนด้วยอาหารเม็ด. วารสารสัตว์น้ำ 5(50) : หน้า 18-31.
5. ยุพินท์ วิวัฒน์ชัยเศรษฐ์. 2536. “การเลี้ยงปลาช่อนที่สุพรรณบุรี”. วารสารการประมง 46(4) : 315-319.
6. ยุพินท์ วิวัฒน์ชัยเศรษฐ์. 2541. “ปลาช่อนไทยครองใจผู้บริโภค” วารสารการประมง 51(6) : 563-570.
7. วินัย จันทัททิม , จำเรียง สงวนนาม และชุตินา ธีวสุภา. 2545. การผลิตลูกปลาช่อน จากพ่อแม่พันธุ์ที่เลี้ยงในบ่อซีเมนต์. วารสารการประมง 55(5) : 395-400.
8. สนิท ทองสง่า. 2503. ชีวิตประวัติปลาช่อน. วารสารการประมง 13(1) : 63-68.
9. สมพงษ์ สุวรรณทศ และวินัย จันทัททิม. 2546. การเพาะพันธุ์และอนุบาลปลาช่อนเชิงพาณิชย์. เอกสารวิชาการฉบับที่ 1/2546. กองประมงน้ำจืด, กรมประมง. 57 หน้า.

ภาคผนวก : สถานที่ติดต่อของกรมประมง

สถาบันวิจัยสภาพสัตว์น้ำจืด	โทร. 0 2579 4122, 0 2579 6977
สถาบันวิจัยอาหารสัตว์น้ำจืด	โทร. 0 2940 6130-45
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดปทุมธานี	โทร. 0 2546 3186
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดสระบุรี	โทร. 0 3620 2736-7
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดอ่างทอง	โทร. 0 3586 6497
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดชัยนาท	โทร. 0 5642 6523
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดอุทัยธานี	โทร. 0 5698 0587-8
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดลพบุรี	โทร. 0 3657 3186, 0 3657 3203
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดสิงห์บุรี	โทร. 0 3653 9482
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดสุพรรณบุรี	โทร. 0 3544 1033
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดชลบุรี	โทร. 0 3834 1166
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดสมุทรปราการ	โทร. 0 2707 1655
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดระยอง	โทร. 0 3802 7905-6
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดสระแก้ว	โทร. 0 3724 3607
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดตราด	โทร. 0 3951 1867, 0 3954 2118
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดกาญจนบุรี	โทร. 0 3461 1330
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดเพชรบุรี	โทร. 0 3241 6521-2
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดราชบุรี	โทร. 0 3222 8007-8
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดนครราชสีมา	โทร. 0 4493 3581-2
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดชัยภูมิ	โทร. 0 4489 0513-4, 0 4489 0655
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดมหาสารคาม	โทร. 0 4377 7439
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดกาฬสินธุ์	โทร. 0 4384 0223, 0 4384 0212
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดสุรินทร์	โทร. 0 4451 1335
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดศรีสะเกษ	โทร. 0 4561 3359
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดปราจีนบุรี	โทร. 0 3748 6748-9
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดขอนแก่น	โทร. 0 4324 6654
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดสกลนคร	โทร. 0 4271 1447
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดนครพนม	โทร. 0 4251 3734
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดหนองคาย	โทร. 0 4245 1195
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดเลย	โทร. 0 4282 1076

ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดอุตรธานี	โทร. 0 4222 1167
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดยโสธร	โทร. 0 4573 8355
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดมุกดาหาร	โทร. 0 4263 9234
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดร้อยเอ็ด	โทร. 0 4356 9116
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดอุบลราชธานี	โทร. 0 4525 4332
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดอำนาจเจริญ	โทร. 0 4554 0212
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดตาก	โทร. 0 5554 1558
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์	โทร. 0 5627 4501
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดกำแพงเพชร	โทร. 0 5571 3473
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดพิจิตร	โทร. 0 5661 1309, 0 5665 0960
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดเพชรบูรณ์	โทร. 0 5672 1815
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดพิษณุโลก	โทร. 0 5536 9065
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดสุโขทัย	โทร. 0 5567 1509
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดแพร่	โทร. 0 5463 5024
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดน่าน	โทร. 0 5479 3010
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดเชียงใหม่	โทร. 0 5349 8428
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดแม่ฮ่องสอน	โทร. 0 5368 4194
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดลำพูน	โทร. 0 5358 4556
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดพะเยา	โทร. 0 5443 1251
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดเชียงราย	โทร. 0 5315 4505
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดลำปาง	โทร. 0 5482 5594
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดสุราษฎร์ธานี	โทร. 0 7727 4233, 0 7728 6919 ต่อ 11
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดนครศรีธรรมราช	โทร. 0 7535 4857 ต่อ 17
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดตรัง	โทร. 0 7527 8164
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดสตูล	โทร. 0 7478 1299
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดปัตตานี	โทร. 0 7346 8826
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดนราธิวาส	โทร. 0 7353 5095
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดพัทลุง	โทร. 0 7460 4532-3
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดสงขลา	โทร. 0 7424 2422, 0 7424 2040
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดยะลา	โทร. 0 7329 7042
สถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด (อยุธยา)	โทร. 0 3570 4171

คำแนะนำ

การป้องกันสัตว์น้ำจากภัยธรรมชาติ

“ภัยธรรมชาติ” หมายถึง อันตรายจากสิ่งที่เกิด มี และเป็นอยู่ตามธรรมดา ของสิ่งนั้น ๆ โดยมีได้มีการปรุงแต่ง อาทิ อุทกภัย และฝนแล้ง เป็นต้น กรมประมง จึงขอเสนอแนวทางป้องกันหรือลดความสูญเสียและความเสียหายแก่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจากการประสบภาวะฝนแล้ง ฝนต้นฤดูและอุทกภัย ดังนี้

ภาวะฝนแล้ง

ภาวะฝนแล้งและฝนทิ้งช่วงทำให้ปริมาณน้ำมีน้อยทั้งในแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำชลประทาน ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่ใช้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและเกิดผลกระทบต่อ การประมง ตลอดจนสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมต่อการแพร่ขยายพันธุ์และการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำ โดยมีวิธีการปฏิบัติดังนี้

1. ควบคุมการใช้น้ำและรักษาปริมาณน้ำในที่เลี้ยงสัตว์น้ำให้มีการสูญเสียน้อย เช่น การรั่วซึม การกำจัดวัชพืช
2. ทำร่มเงาให้สัตว์น้ำเข้าพักและป้องกันการระเหยของน้ำบางส่วน
3. ลดปริมาณการให้อาหารสัตว์น้ำที่มากเกินไปจนเกิดความจำเป็นเพราะจะทำให้ น้ำเสีย
4. เพิ่มปริมาณออกซิเจนโดยใช้เครื่องสูบน้ำจากกันบ่อผันให้สัมผัสอากาศแล้วไหลคืนลงบ่อ
5. ปรับสภาพดินและคุณสมบัติของน้ำ เช่น น้ำลึก 1 เมตร ใส่ปูนขาว 50 กิโลกรัม/ไร่ ถ้าพื้นบ่อมีตะไคร่หรือแก๊สมากเกินไปควรใส่เกลือ 50 กิโลกรัม/ไร่ เพื่อปรับสภาพผิวดินให้ดีขึ้น
6. จับสัตว์น้ำที่ได้ขนาดขึ้นจำหน่ายหรือบริโภคในเวลาเช้าหรือเย็น เพื่อลดปริมาณสัตว์น้ำในบ่อ
7. ตรวจสอบคุณสมบัติของน้ำจากภายนอกที่จะสูบเข้าบ่อเลี้ยง เช่น พบว่ามีตะกอนและแร่ธาตุต่าง ๆ เข้มข้น ควรจัดการสูบน้ำเข้าบ่อ
8. งดเว้นการรวบรวมสัตว์น้ำเพราะการตกใจจะทำให้สัตว์น้ำสูญเสียพลังงานและอาจตายได้
9. งดเว้นการขนย้ายสัตว์น้ำโดยเด็ดขาด หากจำเป็นต้องทำอย่างระมัดระวัง
10. แจ้งความเสียหายตามแบบฟอร์มของกรมประมง เพื่อการขอรับความช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็ว

ภาวะฝนต้นฤดู

การเตรียมการรับภาวะฝนต้นฤดู เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำควรปฏิบัติ ดังนี้

1. ไม่ควรสูบน้ำฝนแรกเข้าบ่อ เพราะน้ำจะพัดพาสิ่งสกปรกจากผิวดินลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ควรปล่อยให้ น้ำมีปริมาณเพิ่มขึ้น จึงนำน้ำไปใช้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
2. ควรสูบน้ำในบ่อให้สัมผัสอากาศจะช่วยเพิ่มปริมาณออกซิเจนและป้องกันการแบ่งชั้นของน้ำ
3. ป้องกันการไหลของน้ำฝนที่จะชะล้างแร่ธาตุและสารเคมีจากผิวดินลงสู่บ่อ ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำได้
4. งดการรวบรวม การจับและขนย้ายสัตว์น้ำ ควรรอจนกว่าคุณสมบัติของน้ำมีสภาพดีเป็นปกติ
5. งดจับสัตว์น้ำเพื่อการอนุรักษ์ เนื่องจากสัตว์น้ำจะผสมพันธุ์หลังจากฝนตกใหม่ ๆ

ภาวะอุทกภัย

การป้องกันสัตว์น้ำสูญหายจากภาวะอุทกภัยควรปฏิบัติตามสภาวะการณ์ก่อนเกิดภาวะอุทกภัย คือ ให้จับสัตว์น้ำที่ได้ขนาดตลาดต้องการออกจำหน่าย ก่อนช่วงมรสุมในฤดูฝน พร้อมทั้งสร้างกระชังในลอน กระชังเนื้ออ่อน บ่อซีเมนต์ หรือชิงลอนในลอนล้อมรอบบ่อ เพื่อกักขังสัตว์น้ำ

“สัตว์น้ำจะปลอดภัย ให้มองกันหมั่นดูแล”

ผลิตและเผยแพร่โดย :

ฝ่ายเผยแพร่ ส่วนเผยแพร่การประมง
สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการประมง
กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
โทรศัพท์/โทรสาร 0 2579 3686, 0 2579 6820
E-mail : fisheries_public@hotmail.com
Website : <http://extension.fisheries.go.th/public>

